

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Samlinger

til

Jydsk Historie og Topografi.

~~~~~  
2. Række. III. Bind.  
~~~~~

Udgivet

af

det jydsk historisk-topografiske Selskab.

Aalborg.

Marinus M. Schultz's Forlag.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

1891—93.

Fra Mols:

Et Vedtægtsbrev og et Grandebrev

(efter Provst Begtrups Manuskript¹) ved L. J. Böttiger i Vistoft).

Vistoft Bys Mark var tilforn inddelt i 5 Vange; men Aar 1755 blev den ved mit Forslag og Anvisning inddelt i nu brugelige 10 Vange. Man gik til dette Værk med Fortrædelighed; men Byen er vel kommen sig og derover glæder sig ved dets gode Udfald. — Da nu endeligt Tingens Nytte blev seet, tilstaaet og samtykt, forfærdigede jeg for Byen et Ligningsbrev (Vedtægtsbrev) paa behørigt stemplet Papir, underskrevet af Bønderne og til Stadfæstelse af deres Husbond og Præst, hvis Original til Bevaring er leveret Præsten at gemme, og verificeret Kopi deraf findes hos Byens Oldermænd

Vedtægtsbrevet

om

Vistoft Bys Marks Brug og Hvile.

(Stempel: Nr. 20 — 24 Sk. — 1755.)

Anno 1755 den 3die April vare vi undertegnede, samtlige Vistoft Bymænd forsamlede og enstemmigt vedtogte til denne

¹) Provst Erik Gjerup Begtrup, som var Præst i Vistoft fra 1740 til 1786, har efterladt to haandskrevne, i Vistoft Præstegaard opbevarede Kvarter paa tilsammen c. 600 Sider. I det her meddelte Uddrag er Forfatterens gammeldags og desuden variable Skrivemaade ikke fulgt. Alle Noter med Anførselstegn ere uddragne af Begtrups Manuskript. Hvor der ved en Note med Ordforklaring staar et W., F. eller N., er Tydningen velvilligt given henholdsvis af Overlærer D. H. Wulff, Pastor N. F. Feilberg eller Arkivar Dr. O. Nielsen.

Bys Bedste for os og Efterkommere at inddele Byens Mark i følgende 10 smaa Vange¹⁾, nemlig:

Herved endnu vedtages:

1. At af ovenmeldte 10 Vange skulle aarligt 7 bruges til Sæd, og 3 Vange at hvile til Kreaturerne Græsning, Faar-Fælling, Bæster og Fædrift.
2. Skal aarligt een Vang indgaa bagfra til Sæd, imod en anden Vang igjen udlægges foran til Hvile, Græsning og Fædrift, saa at Hvilen og Brugen paa Vangene stedse gaa solret om, og ingen Vang nogen Tid overspringes.
3. I Vang, som til Brug efter sine 3 Aars Hvile kommer ind, saaes:
 - 1ste Aaret Byg og kaldes Bor-Byg²⁾ eller første Bygvang;
 - 2det Aaret Rug og kaldes Ny-Gjødnings-Rug eller første Rugvang;
 - 3die Aaret Byg og nævnes 2den Bygvang;
 - 4de Aaret Ærter og nævnes Ærtevang;
 - 5te Aaret Rug og kaldes 2den Rugvang;
 - 6te Aaret Byg og kaldes 3die Bygvang;
 - 7de Aaret Havre og kaldes Havrevang.

Dog bliver det i de 4 sidste Aar, Vang til Sæd bruges, ingen Mand forment at saa, nemlig i Ærtevangen, 2den Rugvang, 3die Bygvang og Havrevangen, hvad anden Slags Korn, de lyste, om de ikke ville saa saameget i Vangen af den Sæd, som Vangen falder til og nævnes af.

4. Alle de Sige, Moser, Buskadser og Kjær, som falde i og for Enden af nogen Mands Ager, som ligger i de besaaede Vange, høre Manden selv til, som Ageren tilhører; og maa han benytte sig af sammes Hø, Sæg og Græs, som han bedst ved: enten at slaa det i rette Høslæts Tid eller først i Kornhøsten, om han ej med Vogu kan komme did før, for ikke at gjøre Kornet Skade ved Bortførslen til sine Huse, efter det er vordet tør; men ingen Mand maa ved sig selv, sine Folk eller Anden komme i Kornvangerne, enten med Bæster eller »Løede-Kiør«³⁾, til nogen Steder i Sige eller Moser at bede eller græsse, Dag eller Nat,

¹⁾ »Byens Toft-Jorder deriblandt ej beregnede.« »Hver Gaards Toft er 1 Td. Udsæd eller Sædeland pr. Td. Hartkorn.«

²⁾ Borer eller Baarer o: Græsmark.

³⁾ Lødekøer o: Køer, som skulle kælve.

fra hvert Aars Volborgsdag (d. e. 1ste Maj), i Rugvangen, og ej heller i de andre Vange, efter de ere tilsaaede, indtil Kornet i den hele Vang er ophøstet; forseer sig Nogen herimod, skal den eller de for hver Gang betale 4 K dansk til Byens Bedste, som af Oldermændene med 2de andre Grander udpantes, om Vedkommende dem ikke godvilligen vil give; men naar Kornet af Vangen er indkommet, er Græsningen tilfællig for alt Byens Kvæg.

5. Det første Aar, en Vang udlægges til Hvile, bruges den til Fædrift; 2det Aaret, som er 2det Aars Hvile, til Heste-Fælling; 3die Aaret, som er 3die Aars Hvile, til Faar, Svin og Gjæs; — dog er det Bymændene tilladt, naar de for godt synes, at aftage i en eller 2de Vange, for hver til et Par Bæsters Paatøjring, nemlig fra de Vange, som fra Sæd hvile, dog saa, at der til Tøjring ligemeget udlægges for hver Mand efter deres »Uring« og Træer.¹⁾

Og iligemaade udlægge Bymændene til deres Husbond (nemlig Bønderne og ej Præsten!) i en af de 3de Vange, som aarligen blive udlagte, saamegen Jord, som han eller paa hans Vegne forlanges, til sine Malkekøers Tøjring, og det paa hvilket Sted i de hvilende Vange forlanges, der af os samtligt (nemlig Husbondens Tjenere og Bønder) skal vorde taget og holdt i Fred for alle Kreaturers Overfart fra hvert Aars Volborgsdag, indtil Kornet af 3de Vange her paa Marken er indkjørt.

6. Til at tøjre Kalvene paa, item uskaarne Hingste udlægges Enhver for sig selv efter eget Behag, og som han finder nødtigt, i en af de sidste 4re Vange.
7. Markmanden skal betinges og fæstes Nytaarsdag etc.; se Grandebrevets 85 Post!
8. Skal Søndagen efter Paaske sættes Uring og Græsligning, og maa ingen Mand i Byen føre flere Høveder i nogen af Fællingerne, end samtlige Grander sætte og billigt anse, at der kunne græsses og skikkeligt fødes, og for Resten at forholde sig i alle Maader efter Grandebrevets Anmelding.

¹⁾ »Et Maaletræ er en Stage af 4 Al. kort Maal.« »Paa et Træ Jord saaes 4 Sk. $\frac{1}{2}$ Fdkr. Sæd, og altsaa er hver Al. Jord i Vang 1 god Sk. Sædeland.« — Uring \circ : Vording, Vurdering (N.).

9. Skal Byen stæde og betinge sine Fæ- og Faarehyrder betids, som skulle vogte og drive samtligt Byens Kvæg, saavel Gaardmænds som Husmænds, i den Vang, som enhver af dem bliver anvist, og maa ikke uden Tilladelse med sin Hjord inddrive i anden af de næst tilgrændsende Fællings-Vange.

At dette af os samtlige Vistoft Bymænd og Grander tillige med vor kjære Sjælesørger Mag. Erik Gjørup Begtrup saaledes med velberaadt Hu og nøje Overlæggelse, til fælleds Gavn for denne liden By, er fastsat og besluttet for os og Efterkommere, bestandigt, som skrevet er, at holdes, bevidne vi underskrevne Byens Mænd og ydmygst bede, at vor kjære Husbond med os tillige med vor kjære Sognepræst dette vort Overlæg ville samtykke, holde over og til Bekræftelse med os underskrive (Underskrifter og »L. S.«)

Derpaa tog Sagen en lykkelig Begyndelse, og hele Marken blev omstøbt i en ganske anden Form end tilforn. Tilforn sled man Jorden aarligt, og den fik ikke, som burde, sin Gjøde eller Hvile; avlede derfor vel Drug¹⁾ og Foder, men lidet og ringe Korn i Straaet; Marken var udarmet og Bonden forarmet; — men nu fik alle Ting nyt Liv; Marken blev gjødet, rensat, ordentligt besaaet og behandlet, fik sin rette Brug og Hvile, bar rent og skjært Korn og prægtig Rug, som man ikke var vant til at se²⁾; Bonden kom til at spise Rugbrød, som tilforn havde maattet nøjes med mest Ærter og Byg i deres Brød; Bonden fik endog nogen Rug tilovers at sælge til Skatters og Udgifters Bestyrelse, ja endog Noget over; Korn og Eng bleve sparede; der blev vundet i Hø, vundet i Smør, vundet paa Opdræt af Kreaturer. Bonden, da han nu saa øjensynligt Middel til at komme igjen paa Benene, løftede han Øjnene i Vejret og takkede Gud og ærede den, der har givet dem dette Anslag og arbejdet for at se dette fuldragt. —

En 6 Aars Forløb efter denne Markens Brug og Hvile

¹⁾ o: Drøjelse, Fyld (N. og F.); svensk drygsel.

²⁾ »Denne liden By haver derved profiteret aarligt over 100 Rdl.« »De nu overflødig Grøfter tilkastedes, unyttige Jorddiger sløjfedes, Torn ryddedes, jordfaste Sten opgroves, Mose- og Engskifter afstenedes, og Vandet afledtes.«

eragtede Byen det for bedst Hver at tøjre paa Sit, i Betragtning af, at de 3de Hvilevange umuligt ret kunde føde Byens ganske Kvæg og Bæster tilgavns; — da hver Mand nu fuldt vidste og tydeligt var vist, hvor mange Tdr. Land hver Mand havde i Vang, og vist, hvor mange Skpr. Land der burde være paa et Bæsts, et Høveds, et Faars, et Svins, foruden Gjæssenes Græsning, og i Betragtning af, hvor mange Husmænd her vare i Byen, som snart alle havde en Ko, nogle Faar, Svin, Gjæs, hvilket alt tilhobe Erfaring viste, gjorde en større Flok, end man havde Sommergræsning skikkeligt til; derfor besluttede Byen fornuftigt, for at forekomme dette Onde, at rent afskaffe Fællinger og Drift, og derimod kunde og skulde Hver stricte og nøje lade sig nøje med og tøjre paa Sit, da han havde Frihed til at tøjre saa lidet og meget paa sit eget Græs, som han vilde; og hele samtlige Byen skulde drive deres Faar af Byen tilligemed Ungnød paa betinget Græsning paa andre Marker; derved vandtes rent den 3die Hvilevang for Malkekøer og Bæster, — en stor Vinding. Enhver tøjrer nu sine Bæster og Kvæg, Hver paa Sit, og Husmanden nødes til at leje Græsning af Gaardmanden.

Jeg havde vel tilforn de første Embedsaar forskaffet denne liden By et Grandebrev, det, de manglede; men nu Marken havde faaet et andet Syn og Brug, var dette gamle Grandebrev snart unyttigt, blev lagt til Side og intet brugt, omsider rent borte; og som Byen og Granderne saa, at Vedtægtsbrevet taler vel om nogle Poster af et Grandebrev, men der manglede dog mange Ting, anholdt de ideligt snart hos deres Husbond, snart hos mig, at vi dog vilde forhjælpe dem til et Grandebrev og Bylov, der kunde sige Enhver sin Pligt og give dem Myndighed til at paatale Fejl. — Da man paa denne Bondens Klage havde hørt en 4 à 5 Aars Tid, og Husbonden, som nu var fremmed, lærte med Tiden at anse den Sags Nytte og Fornødenhed, og at han og jeg kunde undgaa meget Overløb og idelig Klage, bad endeligt Husbonden mig, at jeg vilde have den Umage at sammensætte i Konformitet af Lov og Forordninger for Byen et Grandebrev. Jeg lagde derpaa strax Haand og sammenskrev og besørgede til Fuldbyrdelse dette Byens Grandebrev, som nu følger, og bør her ogsaa indføres, uagtet

Originalen er overantvordet i Præstens Gjemme, og en af Præsten verificeret Kopi slides paa ved deres Taljeret, saa kan dog det sidste snart oplides eller tabes, og det andet og blive borte. —

Grandebrev

for

Vistoft By.

(Stempel: Nr. 20 — 24 Sk. — 1765.)

I Jesu Navn!

Den Allerhøjeste til Ære og menige Bymænd og Grander, som udi Vistoft By bo eller herefter komme at bo, til Nytte og Gavn, er denne Bylov (efter god Skik og Brug i andre omliggende Sogne og Byer og i Kraft af Lovens 3die Bog, 13 Kap., 31 og 32 Art., hvor tillades, at Byer imellem sig selv indbyrdes Vedtægter til Gavn og Nytte maa gjøre og opsætte) nu for denne By bleven optagen, som Alle og Enhver, være sig Gaardmænd, Bolsmænd, Gadehusmænd og Inderste, som bygge og bo her i Byen, udi alle de her indførte Punkter, saavidt enhver Vedkommende kan være angaaende, skal vide sig uden Modsigelse efterretteligen at holde, saaledes som efterfølger. —

1ste Post (*Helligdagsarbejde*) ¹⁾.

Hvem af Gaardmændene, som enten selv eller ved deres Tjenestefolk befatter sig med Pløjning, Møgagen, Mejen, Indagning eller andet grovt Arbejde før eller efter Prædiken paa hellige Dage (om de selv have Heste og Vogn), bøde til Byens Bedste, hver Gang de deri antræffes og overbevises, før Tjenesten i Kirken 1 § 8 β , under Tjenesten eller fra det er ringet 2den Gang til Kirke, til Tjenesten er ude, 1 Rdl. (Lov. Pag. 869, Artikel 3), efter Tjenesten 1 § dansk. Dog skal hermed være undtaget, hvad Tjeneste af stor Fornødenhed bevises den fattige Næste efter Kirketjenesten.

2den Post (*Kirkeforsømmelse*).

Hvo, som ikke holder Søndage og andre paabudne Hellig-

¹⁾ Indholdet af hver enkelt Post er i Originalen angivet i Margen; — her snart som Overskrift, snart ved Udhævelse i Texten (for at undgaa Gjentakelse).

og Bededage hellige og ikke findes i Kirken, naar Gudstjenesten forrettes, uden de have lovligt og bevisligt Forfald, skal bøde hver Gang Helligbrøde 3 Lod Sølv (d. e. 1 Rdl. 3 ⷀ) (Lov: 6te Bog 3 Kap. 1 Art. Pag. 868) og til Byen for hver Person 6 ⷀ . — De Gamle og de Unge skulle saaledes til den Tid, Kirketjenesten er tillyst, søge Kirken og der skikkeligen i deres Stole forblive, til al Tjenesten er til Ende, under Straf til Byen for hver Person, der uden gyldig Aarsag udløber af Kirken, før Tjenesten er sluttet, 4 ⷀ ; hvilke Bøder til Byen Oldermænd med 2de medtagne Mænd strax har at indkræve eller udpante og være derfor ansvarlig.

3die Post.

Om Søndagen fornømmeligt (eller og paa andre Tider, naar det fornødent gjøres) skulle Granderne efter Kirketjenesten møde paa deres *Grandestævne*, og derforuden 2de Gange om Aaret skulle samtlige Bymænd og Grander samles, som skulle være den 1ste Søndag efter Paaskehelligt, og samme Tid skal vedtages om Gjærders Lukkelse og Andet, som kan være Byen til Nytte og Gavn, — og den anden Gang næste Søndag efter Michaelis; da skal Viden og Vedtægten, hvad Enhver til den Tid i dette Aar er skreven for, eftersees og af Oldermænd rigtigt gives tilkjende, saa at Enhver kan faa at vide, hvad han da skyldig er udi Byens Vide; og hvo af Granderne fornævnte 2de Dage ikke møde eller møde lade Nogen paa sine Vegne, bøde til Byens Bedste, for hver Gang han udebliver, 8 Skilling dansk.

4de Post.

Paa Nytaarsdag sættes *Oldermænd*, som skal gaa dette Aar omkring iblandt Granderne, og den næstved Boende sættes til dette Embede andet Aaret, nemlig Hel- og Halvgaardsmænd, og ingen af dem maa sig derfor vægre, om han agtes dertil, efter Flestes Stemmer, dygtig og duelig, under 4 ⷀ Bøder til Byens Bedste, og dog være sit Aar Oldermænd, om han dertil findes bekvem; og naar de andre Grander eller fleste Stemmer pante Oldermænd, om han i sit Aar befindes ikke at have haft godt Opsyn, at alle Ting ere gaaede rigtigt til, for 4 ⷀ dansk, engang for alle.

5te Post.

Paa første Søndag efter Paaske skal, hvad som i Byens 3de Hvilevange efter de fleste Stemmer udtages til *Fri-Tøjring*, Markmanden alvorligt tilholdes nøje at efterse, at ingen Indenbys eller Udenbys Nat eller Dag, hemmeligt eller aabenbart, tøjrer eller opgræsser en anden Mands Tøjregræs, det, der bør holdes ligesaa frit som hans Korn og Eng, og hvem af Byen han udlægger for slig fornærmelig Skade, bøde for hver Gang, han antræffes, 1 R til Byens Bedste, om det kan befindes, at Fortøjret til Læglet kan naa over paa Naboen's Ager, da for hver Gang, Sligt befindes, bøde uden Skaansel for hvert Kreatur 4 R ; og befindes Markmanden i dette Opsyn utro eller at se igjennem Fingre med Nogen i Byen, det maa være, for hvem det være vil, bøde han efter de fleste Stemmer for hver Gang, det ham overtydes, 8 R dansk.

6te Post.

Alle Ting til Byens Bedste skulle og bør jevnes, som ved alle menneskelige Retter, efter de *fleste Stemmer*, og de bør stedse give Sagen sit Udfald; derfor fastsættes de fleste Stemmer her saaledes: Stemmerne gives af indenbys Mand og aldrig af udenbys; en Stemme bliver 4re Træer ungefær; det hindrer ikke, at der er Lidet over eller under, og det Lidet over eller under beregnes ikke; og altsaa bliver her i Byen fastsat 20 Stemmer efter Grandernes Træers Tal i Marken; og Oldermannen har sit Aar en Stemme foruden, som Oldemand; — hvad som nu skal sluttet og vedtages, forbedres eller forandres til Byens Bedste, skal ske stedse, eftersom de fleste Stemmer for dette Aar fastsætte.

7de Post.

Paa ovenmeldte 2de Stevningsdage eller andre Tider, som af Granderne blive vedtagne, hvad da (ved) de *fleste Stemmer*, Byen til Gavn og Bedste, bliver vedtaget, maa ikke af nogen Grande eller mindre Stemmer kuldcastes, men skal stande for fulde, til de fleste Stemmer agte fornødent derudi at gjøre nogen Forandring.

8de Post (se 83de Post!).

Alle *Gjærder* skulle være færdige og forsvarligen lukke

til hvert Aars 1ste Maj og skulle af Oldermænden med 2de af de andre Grander besigtes og eftersees, og, hvis Gjærder, som ikke til den Dag ere færdige, pante Manden hver Dag for 4 β , til han skaffer dem færdige, og ligeledes straffes for *Led*, som ikke til samme Dag paa behørige Steder ere hængte og i forsvarlig Stand. Og hvo som af Byens Beboere, der om Sommeren gaar ud eller ind af noget Led, medens Kornet staaer paa Marken, naar den er over 16 Aar, pantes strax for 4 β , om han lader det staa aabent efter sig; men slipper Nogens Bæster, Kvæg, Faar eller Svin i Kornvängen igjennem Ledet, som formedelst Forsømmelses Skyld er blevet aabentstaaende, bøde Ejermanen derfor Intet; men det kommer Alt an paa den, som haver ladet Ledet staa aabent efter sig.

9de Post.

Hvo, som findes at nedkaste eller nedbryde eller nedtræde eller oprykke anden Mands Grøft eller *Gjærde* eller nedkjøre eller fordærve Byens *Vangeled*, bøde for hver Gang 1 g dansk og derforuden lade Gjærdet, Grøften eller Ledet bringe i Stand igjen. Ledene bør derfor hænges saaledes, at en ridende Karl dennem letteligen kan op- og tillukke, og naar Led ikke længere behøves for Vängen, da sættes det i Tørring, til det igjen skal bruges, under Straf for hver Nat og Dag 1 β .

10de Post.

Hvo, som gjør *Sti over* nogen Mands Korn, *Ager eller Eng*, bøde for hver Gang, han der antræffes eller det overbevises, 8 β dansk.

11te Post.

Ingen maa *tøjre i* anden Mands *Eng eller Korn*, under 3 g danskes Straf til Byen og desuden betale Skaden.

12te Post.

Ingen maa *tøjre paa* anden Mands Rugstubber eller *høstede Ager*, men skal stedse holde sig til sit Eget, under 4re β Straf for hvert Bæst eller Kvæg for hver Gang.

13de Post.

Naar Nogens *Kvæg* eller løse Kalve komme i *Kornvängen*

og ej strax afgjennes, bøde (han) for hver Gang 1 ŷ (?) dansk og for hvert Svin eller Gaas 1 β .

14de Post.

Markmanden skal fittigt tilse og *indtage* af udenbys, saavel som indenbys Bæster og *Kvæg*, naar han finder det udi Eng eller Korn, og ej udlade det til Ejermanen, førend den Skadelidende enten ved Pant eller i andre Maader er skeet Fornøjelse.

15de Post (*Kvæg at udlægge*).

Hvis af Grandernes Kvæg eller Bæster Markmanden befinder at gaa sin Nabo til Skade, skal han paa Grandestævne næste Søndag derefter det tilkjendegive og ej med Nogen forfølge under 24 β Straf for hver Gang til Byen.

16de Post.

Hvis Nogen af Granderne vægrer sig ved at *holde Markmand*, skal han derfor straffes for 3 ŷ og dog alligevel betale ham sin Løn med de andre; thi har Nogen Noget mod Markmanden skjelligt at klage, da meldes det for Granderne, som paalægge Markmanden Mulkt, eftersom hans Forseelse findes til.

17de Post.

Oldermanden skal opnævne med sig 2de Mænd, som skulle vedtage om *Bygsæd og Høst*, naar dermed skal begyndes, og hvad Straf, som samme Mænd paalægge, skal den betale, som sig mod samme Vedtægt forseer.

18de Post.

Ingen maa *meje i Vang*, førend det er med samtlige Granders Samtykke, og ej videre gaa den Dag, end den Sidste kan følge, at de kunne komme med hverandre, uden hvem, der haver endels Tofter¹⁾, dem, de kunne optage, naar de ville, paa det de Andre ikke skulle opholdes med deres Høst eller lide Skade; hvo derimod bryder, bøde til Byen 1 ŷ dansk.

19de Post.

Befindes der at være *modent Korn* i en Vang, som ikke kan taale længere at staa, maa Ejermanen det høste, dog

¹⁾ o: undtagne fra Fælledsskabet.

holde Kvæg og Bæster af Stubben, indtil de Andre høste og binde; men Ingen maa understaa sig at indtage noget Korn, førend samtlige Grander derom ere blevne enige, under 2 Ɔ Straf til Byen.

20de Post.

Ingen maa *binde i Vang* mere, end der bliver vedtaget af fleste Stemmer, paa een Tid og længere ej, og maa Ingen binde i skadelig Dug eller vaadt Vejrligt.

21de Post (*Frapløjning og »Hvol-ørier«* ¹⁾).

Hvo, som pløjer fra anden Mand og det efter Besigtning af udnævnte Grander saa befindes og bevises, bøde den Skyldige for hvert Sted 2 Ɔ dansk; hvo, som »hvol-ørier« sin Jord og »huul-ployer« ¹⁾ sin Agerren eller vender sin Plov paa sin Nabos Ager og kvæler hans Sæd, som er opløben, eller *kaster Sten* paa Andens Ager, skal bøde til Byen 2 Ɔ dansk.

22de Post.

Ingen maa lade *uskaarne Hingste* gaa løse i Vang eller tøjre dem i Flæng iblandt andre sine Bæster, men skal holde dem paa et hver Mand i Byen vel bekjendt Udhjørne, naar Hingsten er over Aar gammel, og det endog først og sidst om Aaret, under 2 Ɔ Straf til Byen for hver Gang herimod forbrydes.

23de Post.

Hvis *Kornager* der ligger *næst Borer eller Hjords Drift*, og han derover fanger Skade, da skal menige Grander, førend Høsten angaaer, gjøre ham det saa godt, som hans Nabos 3die Ager er, efter Oldermændens og 4re Mænds Sigelse.

¹⁾ Skal være »hvolørier«, — af Hvol v : Hul og ærje o : at pløje (W. og N.); — enten enstydigt med »huulpløje« (maaske: at pløje det opstaaende Skjel mellem to Agre op, saa at der bliver Fure for Kam) (F.), — eller = »at pløje i Balke« (o : ikke at vende al Jorden med Ploven, hvorved frenkomme Huller), — eller fejlskrevet for »voldpløje«, hvormed kunde menes at pløje den sammenkastede Ryg og Renen Aar efter Aar paa samme Sted, hvorved den enkelte Ager efterhaanden bliver i Midten høj som en Vold og ved Renerne hul, og hele Marken faaer et bølgeformigt Udseende, hvad endnu er kjendeligt sine Steder, hvor det er sket. — Nævnte Sættning med ærje, erghe (1511), svensk: ärja, er nu ubekjendt her i Vistoft, men andre bruges endnu: »retærre« og »færrie« (pløje de to første Furer); ligeledes: »den Mark er godt ærret«.

24de Post.

Hvo, som tager *Skade i sit mejede Korn*, da skal Oldermanden med 2de af Granderne have Magt at tage saa meget Korn af den Andens Ager, som Skaden haver gjort, og erstatte Skaden med, og den, som Skaden haver gjort, leveres de Kjærve igjen, som ere slidte og fordærvede.

25de Post.

Hvo, som slaaer Græs eller *hæster noget Korn fra nogen Anden*, bøde for hvert Sted 12 β og betale desuden den Forurettede Skaden efter Dannemænds Sigelse.

26de Post.

Hvo, som findes paa anden Mands Skifte der at *hugge enten Ris eller Torn* eller andet Sligt, han betaler det afhugne efter Værd til Ejermanen og derforuden bøde til Byen 2 ƛ dansk.

27de Post.

Ingen af Bymændene, være sig Gaardmænd eller Husmænd, maa understaa sig at gaa i Marken at skære eller *hugge Ris eller Torn* eller at rydde Rødder op, inden samtlige Grander derom blive advarede og faa Markmanden med sig at se, paa hvad Sted det skeer, paa det at Ingen skal gaa paa den Andens Grund eller hugge og tage paa en Andens Regning; hvo sig herimod forbryder, bøde til Byen for hver Gang 4 ƛ dansk.

28de Post.

Dersom *Ris eller Torn* findes imod ovenmeldte Artikel ved nogen Mands *Hus eller Gaard*, som ikke vides, hvor er hugget eller skaaret, da skal strax den Skyldige pantes for 8 β og desuden bøde til Byen 3 ƛ dansk.

29de Post.

Hver Mand bør opsnitte og *opelske* nogle *Elletræer* paa hans Skifter, og hvo som antræffes at beskade samme, enten ved at brække Toppen af dem, afpille deres Bark eller rent afhugge dem, straffes for hvert St ƛ , den har beskadiget, for 1 ƛ 4 β dansk til Byen; og skeer Skaden af umyndige Børn, da bøde deres Forældre eller de, de tjene, Skaden for hvert Stykke Træ 4 à 6 β efter fleste Stemmers Kjendelse, og have Markmændene derefter nøje at se; thi, skeer der Skade, og

han ej for Forsømmelse kan sige, fra hvem Skaden er, tiltales og straffes han for sit Vansyn efter de fleste Stemmers Kjendelse.

30te Post.

Hvilken Mand eller Hustru, som er *syg* eller sengeliggende om *Høsten eller udi Sædens Tid*, saa deres Avling og Gjærning derover i Marken forsømmes og efterstaaer, da skulle samtlige Grander efter deres Gaardes Størrelse udi Sædens Tid pløje for ham hel eller halv Dag, som han kan have høj Trang til, og om Høsten meje lige Tid for ham; thi Ingen ved, om han kan faa Trang til samme Tjeneste. Hvo, som ikke efterkommer denne sin Christendoms Pligt, og det uden Sinkelse og Ophold, bøde til Byen for hver Dag, det opsættes, 12 β . Og Oldermænden lader Gjærningen forrette paa den Modvilliges Betaling efter fleste Stemmers Kjendelse.

31te Post.

Hvo af Granderne eller Nogen i Byen, som *skjælder* Mand eller Kvinde *for Skjelm*¹⁾ eller *Tyv* eller deslige, som Nogens Ære eller Lempe angaaer, bøde uden Skaansel, for hver Gang Sligt skeer, 2 & dansk til Byen; — end bander Nogen Anden ved Talje-Stævne, bøde derfor til Byen strax 12 β , eller de ved 2de Mænd udpantes. Eder maa der ikke bruges; men al Klage skal uden Eder anhøres; derfor for hver Ed, som der høres, bødes 1ste og 2den Gang 2 β og siden dobbelt, til det løber til 12 β ; da siden bødes, om den Udyd ej lades, for hver Ed paa Talje-Stævne 4 β , hvilke Bøder strax bør betales eller uden Forskaansel udpantes, det Oldermænden i sit Aar nøje har at paase; thi ellers straffes han ved menige Grander lige højt selv, hvilke Bøder henfalde til Sognets Skolekasse og, uden at navngive den Skyldige, til Præsten leveres.

32te Post.

Hvo, som ved *Støjen og Raaben* gjør Oldermænden Ulyd, naar han begjærer, at de ville tie, og han klapper til Lyd, eller usømmeligt raaber i hinandens Munde, da En bør anstændigt tale først og sige sin Mening, og en Anden siden, til de Alle have talt, hvad de ville, og ere hørte, — den, som mod slig Sømmelighed forbryder enten i Samfund paa Grande-

¹⁾ Skjelm toges tidligere i anden Betydning end nu, omtr. = Skurk (W.).

stævne eller Sognestævne, bøde for hver Gang strax 4 β , og, vil han det ikke godvilligt, da dem strax udpante og ved de andre Bøder og Byens Penge gjemmes af Oldermænden til sin Tid.

33te Post (*Oldermænden, om han er en Luskus*¹⁾).

Seer Oldermænden igjennem Fingre med Nogen, naar han om noget Brødeligt haver Videnskab, eller han selv seer og hører Andres Paaklage, og han ikke strax retter og panter den Skyldige, da bøde han selv, for hver Gang Sligt skeer, 8 β dansk.

34te Post.

Hvo, som slaar Andres Bæster eller Kvæg eller *afskærer* eller afrykker *Man eller Hale* eller stjæler Tøjr eller det skærer eller Andens Tøjrehæl oprykker, og det om kort eller længe kan opdages, eller gjør nogen Mands Kvæg eller Bæster nogen Skade, da betale (han) Skaden eller bøde hver Gang 3 \mathcal{K} dansk til Byens Bedste, som og, saasnart det bliver vitterligt, hos den Skyldige udpantes; og skeer Skaden af et umyndigt Barn, da bøde deres Forældre eller Madfader derfor efter fleste Stemmers Kjendelse.

35te Post.

Dersom Nogen findes *opsætsig* og modvillig *til sine Bøder* og Straf at betale og det ej udi rette Tid vil fremskaffe, naar han derom er bleven advaret, da skulle samtlige Granderne gaa med hinanden at udpante det hos den Skyldige, og hvem af Granderne ikke da møder og i den Forretning medfølger, Bøderne hos den Skyldige at udpante, bøde 12 β ; og hvis den Skyldige sætter sig til Modværge, og han derover noget Ondt vederfares, da beholde han Skaden for Hjemgjæld; og skulle alle *Pengebøder*, naar Byens Talje klares, enten deles til hver Grande i Byen, i Forhold efter hans Træer paa Marken og Agres Størrelse, eller og anvendes til, hvad Granderne efter fleste Stemmer anse Byen det tjenligt, som enten Terøgelse²⁾, Tjære, Hyrder og Markmændenes Fæstelse eller Løn og saa videre.

36te Post.

Hvo, som ej lader sine *Svin ringe* til den af Granderne

¹⁾ luscus \circ : et latinsk Ord, som egentligt betyder: eenøjet.

²⁾ \circ : Terøgelse, Theriak, — et tidligere almindeligt Universalmiddel (F. og N.; — jvfr. Fejlbergs »Dansk Bondeliv« S. 207).

fastsatte Dag, førend de om Foraaret i Marken udlades, at de ikke skulle omrode Ager eller Enge-Bund, og det ikke strax fornyer, saasomt Ringene befindes at være afstødte, bøde for hvert Svin, Nogen paa sin Grund uringet optager, til den, som det optager, første Gang 8 β , anden Gang 1 \mathcal{L} , 3die Gang 2 \mathcal{L} , og 4de Gang skal Svinet til den, som optager det, være forbrudt. Forordn. 13 Sept. 1687, Art. 6.

37te Post.

At Byens Tørvemoser ikke blive forødt eller ilde opskaarne, har Oldermænden alvorligt at se til: (1) at *Tørveskæringen* begyndes nedenfra, hvor Vandet har Fald did og avanceres op med den i Mosen opkastede Hoved-Rende, at Gravenes Vand stedse deri kan øses, og den bortføre Vandet. (2) Siden gaaes med Skæringen ind mod Landet, dog saa, at der lades Vej for Vogn og Hjulbør. (3) Gravene bør ikke skæres saa nær til Bunden, at den underste Sand- og Lergrund jo beholder i det Mindste en Fod Tørvejord paa sig. (4) Til sidst skal stedse Smuldet kastes i Graven igjen og udjævnes og belægges med tynde Overtørv, inden Graven forlades, at den dessnarere kan sammenvøxe igjen. (5) Ikke afskære eller udjævne alle Bænke, ej heller gjøre Gravene for store og vide, ikke heller for smaa; thi begge Dele ere skadelige. (6) Alle Tørvegrave bør have et Optrin for nedstyrtende Kvæg og Vrimmel af Frøer, hvilke ellers deri dø og fordærve Vandet og Grøden. (7) Lade nogle Bænke staa urørte med deres Græstørv til at hindre Vind og at fremme Mosens Tilvæxt, dog saa, at de faa et Gjennemsnit, at Vandet kan løbe af en Grav i en anden til Forfriskning.

38te Post.

Hvo, som antænder *Ild i Tørvemose*, bøde for hver Gang, Sligt befindes, til Byen 1 \mathcal{L} , den Oldermænden strax hos den Skyldige udpanter; vægrer han sig derved, da straffes han paa 3 Lod Sølv, som er 1 Rdl. 3 \mathcal{L} , efter Forordn. 26 Jan. 1733, Art. 22, Post 5.

39te Post.

Strax efter Bygsæden skal Oldermænden aarligen bestemme en vis Dag til *Engenes Eftersyn* og Forbedring, med Grøfters Kastelse, Tuers Afskærelse og til at rense dem fra Sten og at sætte »Steøg«¹⁾ imellem Hvers Skifte.

¹⁾ o: Stik, Stage (N.).

40de Post.

For Rugsæden skal Oldermænden og aarligt bestemme og fastsætte en Dag til at *rense* Rugvængen *fra* jordfaste, skadelige *Sten* og dem, som ske kan, til Byen eller andre nyttige Steder henføre¹⁾; men hvo, som lægger uden Tilladelse noget Læs deraf paa anden Mands Grund, bøde derfor til Byen for hvert Læs, hver Gang Sligt skeer, 1 ƛ dansk, og endda strax føre Stenene derfra.

41de Post.

Hvo, som befindes at skære *Møntørv* paa anden Mands Grund uden Tilladelse, bøde til Byen, for hver Gang Sligt skeer, 2 ƛ dansk.

42de Post.

Hyrden, som skal vogte Svinene, skal til hver Michaelis fæstes.

43de Post.

Slæber, driver eller *kjører* Nogen paa eller *over* anden Mands *saæde Sæd*, bøde (han), foruden Skaden efter Danne-mænds Sigelse at erstatte, for hver Gang det antræffes, til Byen 8 β .

44de Post.

Andens *Harve*, hvo, som uden Tilladelse paa Marken tager til Brug eller i nogen Maade beskadiger, bøde til Byen, naar den uden Tilladelse tages, for hver Gang 6 β , og, beskadiges den, bøde 1 ƛ og erstatte desuden Skaden.

45de Post.

Naar noget *Gab* befindes *paa* nogen Mands *Gjærde* eller Dige eller *Brøst paa Led*, da skal Hyrden give Oldermænden det tilkjende, og Oldermænden tilholde Vedkommende strax og uden Forhaling at fly det tilrette; men er Gabet eller Overspringet paa et Jord- eller Stendige af ringe Betydning, da haver Markmanden eller Hyrden det selv at fly tilrette; hvis det forsømmes, bøde Vedkommende for hver Dag og Nat, det saaledes henstaaer, til Byen 2 β dansk.

46de Post (*Markmanden maa ej arbejde for Nogen*).

Markmanden skal ingen af Bymændene med noget af deres

¹⁾ »Derover blev mangt et smukt Stengjærde opført i Byen, som siden blev besat med Pilestager.«

Arbejde paalægge eller besvære; men han alene at tage Vare paa Vangene; — gjør Nogen herimod, bøde baade Markmanden og han, som bruger ham, for hver Gang 4 β til Byen.

47de Post. (*Optaget Kvæg.*)

Hvo, som fordrister sig at tage sit Kvæg eller Bæster af Byens Fold uden Oldermændens Ja og Minde eller tager sit Fæ eller Bæster fra Markmanden eller dem, som det af Kornvangen inddrive og indgjenne, skal bøde til Kornets Ejere 1 \mathcal{L} og desuden lide efter Loven Pag. 956, Art. 19 og Pag. 957, Art. 4 og bliver Ransmand derfor.

48de Post.

Om nogen Mands Bæster blive med *Ros*¹⁾ eller *Skab* (det Gud forbyde!) beladne, skal Ejermanen det skaffe til Side eller det rent afskaffe; gjør han det ikke, naar han af Granderne derom er advaret, skal Oldermænden med medtagne Grander det døde og nedgrave, og Ejermanen for sin Modvilje bøde til Byen for hver Dag, han lader det gaa og blive, efter han derom er advaret, 1 \mathcal{L} dansk til Byen.

49de Post.

Alle *Hunde* skulle holdes Nat og Dag bundne, og ingen maa løbe løse; bliver nogen Mands Hund gal, skal Oldermænden se til, at den ved Hjælp af Granderne strax bliver dræbt. Er nogen af Bymændene, som vægrer sig ved at tilhjelpe saadanne skadelige Kreaturer som skabede eller rossede Bæster eller gale Hunde at afskaffe, bøde (han) til Byen 1 \mathcal{L} dansk.

50de Post (*Kvægsbøder*).

For hvert Bæst eller Kvæg, som tages i Kornvangen eller Engen, bødes til Byen 4 β , for en Kalv og Svin 2 β , for hvert Faar eller Gaas 1 β og for hver 4re Høns 1 β , og anden Gang for hver Ko eller stort Hoved 8 β , af Ungnød og Svin 4 β og for Faar eller Gaas 2 β ; efter Forordn. 14de April 1694.

51de Post.

Hvo, som befindes i nogen Mands *Ærteager* at afrive eller afplukke, uden det skeer med Ejermanens Tilladelse, bøde, foruden Skadens Betaling, til Byens Bedste 8 β .

¹⁾ o: Krop, Snive; — højtydsk: Rotz (F.).

52de Post.

Husmændenes *Græsgjæld* for deres Kreaturer, som dennem af Bymændene tillades at have, skal herefter tilligemed Byens Bøder henfalde til Hyrders Løns Bestridelse, undtagen hvis Græsning Nogen aparte lejer.

53de Post.

Ingen Mand skal tilstede *Skader*, *Krager* eller andre Rovfugle at bygge Reder eller Unger udlægge, enten i By eller paa Marken; hvo dette tillader, bøde for hver Gang til Byen 8 β dansk.

54de Post.

Oldermanden skal sørge for, at *Tyr* til *Kørne* og »*Orning*«¹⁾ til Svinene i Byen holdes, som kunne være gode og forsvarlige, og betales de af Byen, som Enhver ejer Køer og Søer til og har dem behov; hvo, som forsømmer sin Betaling, udpantes den og desuden til Byen bødes 8 β . En Tyr maa ej blive over 4 Aar gammel; derefter besørages den skaaren og solgt, og for Pengene kjøbes en anden 2-Aaring. Det staaer til fleste Stemmer at enten aftale med en vis Mand i Byen den at holde forsvarligt og tage Fordelen deraf eller af Byens Taljepenget engang for alle at indkjøbe den og lade Gevinst og Tab komme paa Byens Regning; — og hvo som tilkommer Orning at tillægge og holde og det forsømmer, bøde til Byen 1 \mathcal{K} dansk.

55de Post.

Oldermanden har med 3de Mænd af Byen 3de Gange om Aaret, neml. Paaske, Michaelis og Jul, at tage Syn paa alle *Ildsteder*, *Bagerovne*, *Skorstene*, *Kakkelovne* og *Køller* i Byen, hos den Ene saavel som hos den Anden, Ingen, i hvo det end er, undtagen, og paaagte, om de ere lovlige eller ikke, under 1 \mathcal{K} til Byen for hver Gang det forsømmes, og dersom nogen udygtig befindes, og Ejermanen ikke til den foresatte Dag retter det Ulovlige, da Ildstedet at nedbryde, og ikke tilstedes Ild at gjøres, førend Skorstenen eller Ildstedet bliver lovligt.

56de Post.

*Brøndene*²⁾ i Byen maa være med Bulværk og Lukkelse

¹⁾ o: Orne.

²⁾ »Byen er ogsaa (bleven) forsynet med Brønde, som de og ikke havde før.« Begtrup nævner 3.

godt forsynede, at Børn eller Kvæg derved ej rammer Skade, under Straf til Byen 1 \mathcal{K} for hver, der ikke tilbørligt er forsynet.

57de Post.

Enhver maa være sig angelegen at plante *Frugttræer* ved deres Steder og at sætte *Pilestager*, at anlægge *Humleavl* og saa videre ¹⁾).

58de Post.

Aadsler og døde Kreaturer maa ej tillades at ligge paa aaben Jord og stinke; men Oldermænden tilholder Vedkommende dem at nedkaste; forsømmer Nogen det, bøde (han) til Byen for hvert 1 \mathcal{K} og dog nedgrave det eller tilhjulpe.

59de Post.

Byens *Faar* skulle vogtes Foraar og Efteraar; i Foraaret fra Læmmetiden til Majdag, eller til de paa Græsning hendirves, og om Efteraaret til 11te December. Oldermænden har derfor ved fleste Stemmers Overlæg at se derhen, hvordan saadan Vogtning paa bedste Maader kan ske.

60de Post.

Byens *Følhopper* skulle bestandigt tøjres i den mellemste af Byens 3de Hvilevange, paa det Føllene kunne være noget afsides fra Kornet, under 8 β dansktes Straf for hver Gang til Byen.

61de Post.

Vandfurerne til Vinter skulle af dennem, det vedkommer, pløjes og renses i rette Tid, naar de af Oldermænden ere advarede, under Bøde for hver Vandfure 4 β ; item naar de skulle opgraves, haver en Mand at oprense sine Vandfurer over sine egne Agre eller og for hver Agers Vandfure bøde 2 β , som ikke bliver opgraven saa lovligt, som det sig bør, hvorom Oldermænden med 2de Mænd skal skjønne; skulde og Oldermænden findes forsømmelig og ikke i rette Tid lader pløje og tilsige om Vandfurerne Opgravelse, skal han bøde derfor 1 \mathcal{K} .

62de Post.

Til Michaelis kan ogsaa Byens *Talje* eller Talsmands Stok

¹⁾ »Mange Hauger ere i min Tid i denne By blevne omførte med Sten-gjærder og beplantede med Pil«, — »og de Flestes forsynede med »Bistager«, da her var neppe 2de Bihauger i Byen, da jeg ankom her.«

klareres, og de smaa Bøder, som derpaa ere antegnede, betales, efterat Oldermænden 8te Dage forud derom har advaret, eller det udpantes; — Lovens Pag. 477, Art. 31.

63de Post.

Alt *Pant* skal staa Ejermanden *til Løsning* til Allehelgensdag; indløses til den Tid ikke Pantet, maa det sælges, efterat det er vurderet, og hvis det mere kan beløbe, end Bøderne findes, kommer det den tilgode, som Godset frapantet er og tilhører; men hvad smaa Forseelser kan være, som ikke beløbe sig over 8 β Bøder, maa Oldermænden tegne paa Taljestokken til den Tid, den skal klareres, da de først af de Uvillige udpantes, efter Lovens Pag. 477, Art. 31.

64de Post.

Husmænds og Indersters *Græsgangspenge* skal Oldermænden indfordre til Mortensdag, og hvem da ej, efter Advarsel, til Oldermænden betaler, maa derfor Pant udtages hos hannem.

65de Post.

Nytaarsdag skal Byens *Talje* eller Tællestok *klareres*, og den Skade, Kvæget om Sommeren har gjort i Korn eller Eng, betales; og forrige Aars Oldermænd gjør Rede for sit Embede og aftræder, og en *ny Oldermænd* tiltræder for følgende Aar i den afgangnes Sted; og har han i sin Embedstid med fornuftige Raad og Anslag, som ere bragte i Drift og befundne Byen til god Tjeneste, været heldig, faar han af Taljepengene til Erkjendelse en Ducør efter fleste Stemmers Kjendelse.

66de Post.

Søndagen efter 1ste Maj skal Oldermænden denne *Grandelov* eller Taljbrev aarligt for samtlige Grander paa deres Grandestævne lydeligt *lade oplæse*, under 8 β Straf til Byen, for hver Gang det forsømmes, paa det Ingen skal have Aarsag til at undskylde sig med Uvidenhed.

67de Post.

Udensogns *Betlere*, hvo huser eller hæler, bøde 1ste Gang for hver Nat 2 \mathcal{L} dansk og 2den Gang 16 Lod Sølv eller 8 Rdl. til Byens Bedste, efter Forordn. 24 Sept. 1708 Art. 13, item Plakat 28 Marts 1757 og Reskript 5 Marts 1734, Art. 8.

68de Post.

Brændevinskjedel eller -hat maa ej bruges eller findes hos nogen Bonde eller Husmand under 6 Rdls. Straf til nærmeste Kjøbstad, (efter) Forordn. 30 April 1734, Art. 3; — befinder derfor Oldermændene Nogen af disse i Byen dermed at brænde, advarer han Vedkommende 1ste Gang det at afskaffe; gjør han det ikke, bøde han til Byen, for hver Gang han siden dermed brænder, 1 K dansk og desuden staa sin egen Hazard, om han af Øvrigheden antræffes.

69de Post.

Byens Børn bør flittigt møde ved *Katekisation* i Kirken; skeer det ikke, men noget Barn befindes uden gyldigt Forfald at udeblive, bøde deres Forældre eller Madfader for hvert Barn hver Gang 2 β til Byens Bedste, som indfordres af Oldermændene; se Forordn. 24 Sept. 1708, Art. 22 og Forordn. 25 Marts 1759.

70de Post.

Som Almuen paa Landet maa ej til *Værtskaber* eller *Gilder*, Barsler eller Begravelser bruge Brændevin eller nogen stærk Drik (Øl undtaget) under 5 Rdls. Bøder, halvt til Angiveren og halvt til Husbonden, efter Forordn. 1 Febr. 1757, saa bøde han, som derimod forbryder, til Byens Bedste hver Gang 1 K , som af Oldermændene indkræves, og desuden staa sin egen Hazard, om den Skyldige af Husbonden derfor tiltales.

71de Post.

Befinder Oldermændene Nogen i Byen *drukken* eller beskænket, mulkteres han for denne Lyde Dagen efter, eller saasnart han bliver ædru, 1ste Gang for 8 β , 2den Gang dobbelt og 3die Gang for 2 K og saa fremdeles, efter Forordn. 1 Febr. 1757 og 8 Marts 1757; og forsømmer Oldermændene dette, mulktere Granderne ham selv for ligesaa meget, hvilke Bøder henlægges til Byens Kasse, Alt til Byens Bedste.

72de Post.

Hvo, som indstiger i Nogens Hauge og stjæler Kaal, Æble eller Andet, han er efter Loven Pag. 979, Art. 23 *Tyv*; men, naar han antræffes, bøde han desuden til Byens Bedste 3 K , som ved Oldermændene inddrives.

73de Post.

Hitter Nogen af Byen Noget paa Vej, i By eller Mark, og han det ikke til næste Taljestævne for samtlige Grander opviser, bøde (han) til Byen for hver Gang 1 K , som Oldermænden lader indfordre; — Lovens Pag. 782, Art. 2.

74de Post.

Hvo, som overlader Nogen sit Hus eller Stue til Juleleg eller der at holde *Julestue*, bøde til Byen for hver Gang 1 K 8 B , som af Oldermænden med 2de Grander indfordres og henlægges til Byens Penge; — Lov. Pag. 875, Art. 11.

75de Post.

Byen skal have sig en *Sparebøsse*, hvorudi alle Byens Pengemulkter og Bøder samles, med 3de Hængelaase for, hvortil Oldermænden har een Nøgle, og den forrige Oldermænden een, og den tilkommende Oldermænden een, hvilken Sparebøsse aabnes, saa tidt de fleste Stemmer finde det for godt.

Og som samtlige Bymænd og Grander denne foreskrevne, paa vor allernaadigste Konges Lov grundende Bylov og Grandebrev fast og ubrødeligen (at) skulle holde(s) og efterleve(s), samtykt have, saa have vi derfor ydmygeligt ombudet vor kjære Husbond Højædle og Velbaarne Hr. Justitsraad Jens Erik Hauch¹⁾ tilligemed vor værdige Sognepræst Hr. Mag. Erik Gjørup Begtrup denne for os til Stadfæstelse vilde igjennemdrage, underskrive og forsegle. Datum Vistoft den 16 December 1765.

Efter Begjæring til Vitterlighed og Grandebrevets Stadfæstelse underskrive og forsegle vi Undertegnede.

Vistoft den 18 Dec. 1765.

J. E. Hauch.
(L. S.)

E. G. Begtrup.
(L. S.)

¹⁾ Fyrforvalter ved Skagen og paa Anholt, Ejer af »Rødegaard« i Vistoft By, hvilken Gaard allerede da havde »muret og teglhængt« Stuehus, men kun 2 à 3 Tofter paa c. 6 Sk. Hartk. (nu: godt 9 Td. H.). Hauch købte Gaarden 1760 paa Avktion efter Chr. Hasselbalch († 1759), døde 1782 og blev begravet i Vistoft Kirke.

Anhang til Vistoft Bys Grandebrev.

76de Post.

I Anledning af den 6te og 7de Art. udi Grandebrevet tilhæftes disse Ark som et Anhang, hvorpaa tegnes, hvad fleste Stemmer ved deres Talje og Byret vedtage og fastsætte fremdeles enten til Forandring eller Forbedring eller ydermere Oplysning, hvilken Vedtægt strax paa Taljen paa et Stykke Papir bør tegnes, at der ikke siden skal sættes til eller tages fra eller anderledes forstaaes, og derpaa inden næste Søndag af Oldermændene besørges her i Grandebrevets Anhang at indskrives og for samtlige Grander igjen oplæses, at de kunne alle høre, at det fuldkomment stemmer overens med det, der sidst blev vedtaget, og de derfor alle have at rette sig derefter, ligesaa fuldt, som det stod i Grandebrevet selv, og førend Vedtægten her skriftligt er indført, ansees den ikke at have sin fulde Kraft.

77de Post.

Markmandens Vidne (angaaende Kvægs-Skader i Marken) gjælder lige med 2de andre Vidner, og hvo, der opstaaer mod Markmanden og vil overbevise ham om Fejl eller tilbagedrive hans Udsigende, maa stedse være forsynet med 2de andre Vidner foruden sig selv, saa at der kan være i (det) Mindste 3de andre Vidner mod Markmanden, da, naar han saaledes overtydes, bør han for Falskhed straffes efter Grandebrevet; — se videre 85de Post.

78de Post.

Hvo, som uden Tilladelse snapper nogen Tid *Andres Bæster at ride paa* eller kjøre med, bøde for hver Gang 1 K til Byen, og, rider han eller kjører dem udenfor Bymarken, bøde (han) uden Skaansel for hver Gang 3 K , og er han uvillig til at betale disse Bøder, søges han for den Forgribelse, efter Lovens Pag. 986, Art. 40; — se Grandebrevets 34 og 35 Post.

79de Post.

Naar i Tørvemoserne *skæres Tørv*, bør Enhver skære paa sin egen og ej paa nogen Andens Grund uden Tilladelse, hvorfor der stedse bør afsættes en Fod eller $\frac{1}{2}$ Al. Jord imellem Nabo og Nabo, og Ingen maa skære hinanden nærmere,

under 1 g danskes Straf for hver Gang og hvert Sted det anderledes befindes; — og Ingen bør eller maa, uden Tilladelse, sætte *Tørv* paa Andens Grund, under Straf for hvert Læs 4 β , og endda nyde Tilladelse eller sine *Tørv* strax at afføre; — og Ingen maa sætte *Tørv* i Vejen for Nogen i den almindelige og vedtagne Kjørsel; men stedse sees derhen, at Enhver kan komme til sine *Tørv* med Heste og Vogn for at bjærgede dem i rette Tid; derover hvo, som *nedkjører* eller nedtræder Andens skaarne *Tørv*, bøde for hver Gang, Sligt skeer og betræffes, til Byen 12 β og endda erstatte Skaden.

80de Post.

Hvo af denne Bys Beboere, der *stjæler Tørv* i Mosen fra Nogen, enten Lidet eller Meget, straffes til Byen for hver Gang, den i sligt Tyveri antræffes, for 1 g 8 β , og endda til *Tørvenes* rette Ejere erstatte Skaden dobbelt, og det inden 8te Dage efter, eller lige Værd hos den Skyldige udpantes.

81de Post.

Oldermanden bør stedse have *Grande brevet* med sig, naar han møder ved Byens *Talje-Ret*, og hver Gang det forgjættets, bøde han til Byen 2 β og endda være pligtig det strax at hente og fremvise, at derudi paa Stedet strax kan eftersees, hvad fornødent gjøres.

82de Post

(ordret enslydende med § 4 i Vedtægtsbrevet).

83de Post.

Alle 4re Byens *Vangeled* bør hænges og bringes i Stand af følgende Mænd: Laursens Mænd (Jens Bertelsen og Laurs Jensen) og de smaa Mænd Peder Lyng og Laurs Bachmand have Ledet mod Viderup; Jens à Fastens og Hvidsens Mænd med de 4re smaa Mænd Andr. Høy, S. Grøve, Jens Bentzen og J. Olufsen have Ledet ved Anders Høys mod Skovkjærs Bæk; Kjærsgaards Mænd og Jens Lassen have Ledet ved Jens Lassens, som vender mod Nedersiden; Præsten og Hans Clausen have Ledet mod Karlshøj, som vender for den over Side. ◀

Alle disse 4re Led skulle være hængte og bragte i forsvarelig Stand inden hvert Aars 1ste Maj, under 4 β for hver

Dag, det længere henstaaer, paa det Byen kan være om Sommeren indhegnet, at Byens Kvæg ej skal støde i Kornvangene; her bliver af Byens 20ve Stemmer 5 Stemmer til hvert Led at holde i Stand. Se videre 8de og 9de Post.

84de Post.

Ved Michaelis Tider skal Oldemanden nævne en Dag, til hvilken Dag Byens *Led* skulle *aftages*, og Vinteren over, hvert hos sin Hovedmand eller største i sin Lod, forvares og gjemmes, til det andet Aaret igjen skal bruges.

85de Post.

Markmanden skal betinges og fæstes hvert Aars Nytaarsdag, og intet Kvæg maa skrives paa Taljestokken for nogen Mand, uden hvad som Markmanden selv udlægger og selv har seet, og ingen Mand i Byen maa ham det disputere, uden han er i Stand til, at han kan, som sagt er 77 Post (ved 2de Vidner foruden sig selv), overbevise Markmanden Falskhed, da der bør tredobbelt saa meget skrives paa Markmandens Talje og ham i sin Løn afgaa, som den Mand, han falskeligen udlagde, skulde være tegnet for, og samme uskyldige Mand at blive fri; men har Markmanden i sin Udlæggelse og Angivelse Ret, saa bør den Grande, som ubilligen stimes med Markmanden, til Straf antegnes for tredobbelt saameget paa sin Talje, som han af Markmanden blev udlagt for; thi Alle bør ske lige Ret og Ingen Uret. Se Byens Ligningsbrev eller Vedtægtsbrev af 3 April 1755. *)

*) *Note til 3die Post.* »Viden« ∴ Videbogen, Skraaen, som indeholdt Bøderne.
